

Nr 80

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående medel för år 1960 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.; given Stockholms slott den 4 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att domänstyrelsen skall medgivas rätt att — på samma grunder som gällt för motsvarande låneverksamhet under de fem senaste åren — under år 1960 av domänverkets driftsinkomster taga i anspråk ett belopp av högst 600 000 kronor jämte odisponerad del av tidigare för ändamålet avsatta medel för bostadslån till fast anställda skogsarbetare.

Vidare föreslås, att i vissa begränsade fall beslutanderätten vid domänverkets inköp av mark från lantbruksnämnderna skall delegeras från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, fråga om *medel för år 1960 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.*, samt anför därvid följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1955: 143 medgav 1955 års riksdag (JoU 21; rskr. 255), att ett belopp av högst 1 000 000 kr. av domänverkets driftsinkomster fick under sagda år disponeras för utlämnande av bostadslån till vid verket fast anställda skogsarbetare enligt vissa i propositionen angivna grunder. Genom senare riksdagsbeslut (JoU 1956: 10, rskr. 1956: 142; JoU 1957: 5, rskr. 1957: 171 samt JoU 1958: 14, rskr. 1958: 209) har medgivande lämnats att för samma ändamål utnyttja lika stora belopp av verkets driftsinkomster under åren 1956, 1957 och 1958. Sammanlagt har sålunda 4 000 000 kr. ställts till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet. 1959 års riksdag medgav (JoU 8; rskr. 133), att odisponerad del av tidigare för ändamålet avsatta medel fick anlitas för motsvarande långivning under år 1959.

I sitt förslag till stat för domänverket avseende år 1960, vilket förslag överlämnats till Kungl. Maj:t i skrivelse den 27 november 1959, har domänstyrelsen under en särskild utgiftspost upptagit ett belopp av 1 000 000 kr. till utlämnande av förenämnda slag av bostadslån. Den 13 januari 1960 har domänstyrelsen ingivit en kompletterande skrivelse i ämnet. Efter remiss har yttranden i ärendet avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, statens avtalsnämnd, statskontoret och Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet.

I förevarande sammanhang torde jämväl få behandlas ett av domänstyrelsen i skrivelse den 21 december 1959 framfört förslag, att styrelsen måtte bemyndigas att utan Kungl. Maj:ts godkännande i varje särskilt fall svara för köpeavtal vid förvärv från lantbruksnämnder av sådan mark, som nämnderna inköpt för rationaliseringsändamål.

Bostadslån till skogsarbetare vid domänverket

Tidigare riksdagsbeslut. I syfte att giva domänstyrelsen möjlighet att liksom de större skogsbolagen trygga sitt behov av fast anställda skogsarbetare medgav, såsom förut nämnts, 1955 års riksdag att ett belopp av högst 1 000 000 kr. av domänverkets driftsinkomster fick under år 1955 disponeras för utlämnande av bostadslån till dylika arbetstagare. Jordbruksutskottet underströk dock i sitt av riksdagen godkända utlåtande i ämnet, att verkets arbetskraftsbehov i första hand borde tillgodoses genom anlitan­de av kronotorpare, skogsjordbrukare och därmed jämställda. I fråga om utformningen av låneverksamheten innebar förenämnda riksdagsbeslut att lånen skulle avses för förvärv, uppförande och förbättring av eget hem samt att lån även skulle kunna lämnas till förvärv av tomt. Lånen, som skulle ha form av avskrivningslån och beviljas efter samråd med länsbostadsnämnd och lantbruksnämnd, skulle utgå med högst 4 000 kr. samt vara ränte- och amorteringsfria så länge låntagaren innehade fast anställning som arbetare vid domänverket och fullgjorde sina skyldigheter enligt anställningsavtalet. Därest anställningen upphörde innan lånet till fullo avskrivits, skulle resterande del av lånet förfalla till betalning sex månader efter upphörandet, såvida ej särskild överenskommelse träffades mellan domänverket och låntagaren om avbetalning under viss period från anställningens upphörande. Säkerhet för lånen genom inteckningar skulle regelmässigt krävas, dock skulle Kungl. Maj:t äga rätt att medgiva dispens från detta lånevillkor. Låntagare skulle förbinda sig att fullgöra minst 100 dagsverken per anställningsår. Lånen skulle avskrivas med 200 kr. årligen vid ett arbetsåtagande av 100—124 dagsverken per anställningsår. Ett större antal fullgjorda arbetsdagar skulle berättiga till avskrivning med högre belopp. Vid minst 250 dagsverken årligen skulle avskrivningsbeloppet uppgå till 500 kr. Särskilda avskrivningsregler skulle gälla vid force majeure eller särskilt ömmande omständigheter även­som vissa uppsägningsregler vid underlåtelse att fullgöra arbetsåtagande m. m. I övrigt skulle det ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på domänstyrelsen att meddela närmare bestämmelser angående låneverksamheten.

Samma bestämmelser som riksdagen godkände för långivningen under år 1955 har gällt för den låneverksamhet som skett med anlitan­de av det belopp å sammanlagt 3 000 000 kr. av domänverkets driftsinkomster, vilket enligt medgivande av 1956, 1957, 1958 och 1959 års riksdagar fått disponeras för beviljande av ifrågavarande slag av bostadslån under sistnämnda fyra år.

Domänstyrelsens förslag. Domänstyrelsen anför i skrivelsen av den 13 januari 1960, att styrelsen beräknar behovet av medel för bostadslån enligt hittillsvarande grunder till sammanlagt ca 3 000 000 kr. för de närmaste åren. Styrelsen begränsar dock i detta sammanhang sitt äskande till att en-

bart avse för år 1960 erforderliga medel och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1960 års riksdag att bemyndiga styrelsen att av domänverkets driftsinkomster disponera 1 000 000 kr. för utlämnande av bostadslån till verkets fast anställda skogsarbetare enligt hittillsvarande grunder. Till motivering härför anför styrelsen bl. a. följande.

Under de senare decennierna har synen på skogsbruket delvis förändrats. Före andra världskriget utnyttjade skogshanteringen huvudsakligen tillfällighetsarbetare, och skogen betraktades i viss mån som en reservarbetsplats för från annan verksamhet friställd arbetskraft. Efter hand har emellertid en modernare syn på skogsbruket vuxit fram och dess roll som konjunkturregulator minskats till förmån för ett mera långsiktigt bedrivet uppbyggnadsarbete i avsikt att åt kommande generationer skapa en högvärdig råvarubas för en väsentlig del av vårt näringsliv. För att på längre sikt få till stånd en jämn åldersfördelning av skogen måste man söka hålla kalavverkingar och åtgärder för återväxten någorlunda konstanta år från år. Inom domänverket har återuppbyggnadsarbetet måst bedrivas med särskild intensitet, eftersom kronoskogarna i stor utsträckning är belägna i de nordligaste delarna av vårt land, där urskogsbestånden först på ett relativt sent stadium avverkats, och där betingelserna för naturlig återväxt är ogynnsamma. Under 1950-talet har skogsvårdsarbetet också hållits på en hög nivå, som enligt hittills vunna erfarenheter är ägnad att på ett tillfredsställande sätt uppfylla den målsättning, som i korthet skisserats.

Domänstyrelsen anför, att orsakerna till den förändrade synen på skogsbrukets uppgifter är flera. Styrelsen uttalar därvid bl. a.

Skogen har på ett mera aktivt sätt trätt in i folkhushållet. Under andra världskrigets avspärrningsår hämtades en stor del av det för industrin och hemmen nödvändiga bränslet från skogen, och den kemiska industrin visade sig i stånd att med trä som råvara framställa en rad livsviktiga produkter. Under den expansiva efterkrigsiden med dess i regel goda exportkonjunkturer har skogsnäringen kunnat bibehålla sin relativa andel av exporten; sålunda har pappersmassan, det sågade virket och andra skogsprodukter bidragit med närmare hälften av de exportinkomster som varit av så stor betydelse för de senaste femton årens ekonomiska uppsving inom hela vårt näringsliv. Riksskogstaxeringarna och den skogligen forskningen har lämnat bättre uppgifter än förut om nödvändigheten av förkortade gallringsintervall och utökade förnygringshuggningar, och behovet av omfattande skogsvårdsåtgärder har starkt accentuerats av vunna erfarenheter av självförnyringens svårigheter.

Samtidigt med denna utveckling har inom storskogsbruket en ökad känsla av företagets ansvar för de anställdas trygghet vuxit fram. Även om skogen fortfarande ger utrymme för tillfällighetsarbetare och kan bereda sysselsättning åt från annat håll friställd arbetskraft, har antalet fastanställda årsarbetare starkt ökat. Ehuru detta ligger direkt i linje med den av statmakterna bedrivna aktiva sysselsättningspolitiken, har motiven främst varit rent företagsekonomiska. För ett på lång sikt rationellt bedrivit skogsbruk är det nödvändigt, att omfattningen av vidtagna åtgärder hålles på en jämn nivå. Också på kort sikt har starkt växlande skogsuttag ogynnsamma verkningar. Otvivelaktigt utgör en fast anställd, yrkesskicklig arbetarkår en av de allra viktigaste faktorerna för ett rationellt skogsbruk. Det tunga skogsarbetet med dess — åtminstone tidigare — relativt låga löner och stora otrygghet har haft svårt att hävda sig i konkurrensen med andra arbeten om den dugligaste ungdomen. Kraven på yrkesskicklighet stiger, alltefter-

som mekaniseringen framskrider, och fortfarande är skogsarbetet synnerligen fysiskt krävande. Genom lämplig skolning kan dock de fast anställda arbetarna bibringas kunskaper i sådan arbetsmetodik, som minskar de kroppsliga påfrestningarna. Överhuvudtaget är det en allmän strävan inom storskogsbruket att genom att bygga upp en skicklig arbetarstam draga fördel av mekaniseringen och nyttiggöra arbetsfysiologiens rön.

Domänstyrelsen erinrar om att de större skogsföretagen på skilda sätt sökt förverkliga önskemålet om en yrkesskicklig skogsarbetarkår. Enligt styrelsen är en av de vägar, som därvid visat sig synnerligen lämplig, att genom utlämnande av lån till uppförande eller förbättring av eget hem knyta arbetarna fast till skogsbygderna. Styrelsen anför, att dess erfarenheter av denna långivning enbart har varit goda, och uttalar bl. a.

Styrelsen har bl. a. i sitt generalförslag för 1960 framhållit vikten av att skogsbruket målmedvetet fullföljer verksamheten för rationalisering av skogsarbetet. För domänverkets del är ett absolut villkor för att så skall kunna ske, att en väsentlig del av arbetena utföres av fast anställda, skogligen yrkesarbetare, som känner samhörighet med verket och kan erhålla erforderlig utbildning. Preliminära resultat av en inom verket pågående arbetskraftsutredning bekräftar, att ännu åtskilligt fattas, innan domänverket erhållit en tillräckligt stor personalgrupp av sådan karaktär.

I detta sammanhang erinrar styrelsen om att ifrågakarande form av långivning har ett helt annat syfte än egnahemslångivningen enligt 1957 års kungörelse, och att den planmässiga minskningen av egnahemslånen räntefria stående del icke motiverar en från tidigare år förändrad syn på domänverkets bostadslån. Arbetskraftsrekryteringen är alltfört det grundläggande motivet för denna långivning. I skrivelse till Konungen den 9 december 1957 framhöll styrelsen, att den förbättring i tillgången på arbetskraft, som då förmärkts, gav styrelsen ytterligare skäl att understryka vikten av att anställningen av fasta arbetare kunde fortsätta i full omfattning, då styrelsen nämligen under sådana förhållanden hade större förutsättningar att genom starkare urval inom den tillgängliga arbetskraften erhålla dugligare yrkesarbetare. I det nuvarande läget på arbetsmarknaden kvarstår enligt styrelsen dessa skäl för rekrytering av fast anställd arbetskraft.

Yttranden. Enligt vad *statskontoret* under hand inhämtat, återstår ca 400 000 kr. av medel, som tidigare ställts till förfogande för ändamålet. Härutöver finnes en behållning av ca 400 000 kr., utgörande beviljade men ännu ej utlämnade lån. Med hänsyn till det relativt betydande belopp, som återstår odisponerat, förefaller det statskontoret, som om det för ifrågakarande ändamål avsedda beloppet borde kunna nedsättas i förhållande till vad domänstyrelsen ansett påkallat. Om 500 000 kr. skulle anslås, synes enligt ämbetsverkets mening långivningen under år 1960 kunna bedrivas i ungefärligen samma omfattning som tidigare. Statskontoret föreslår därför, att domänstyrelsen utöver odisponerat belopp medges att av verkets driftsinkomster använda högst 500 000 kr. för utlämnande av bostadslån enligt hitillsvarande grunder.

Övriga remissinstanser tillstyrker domänstyrelsens förslag eller lämnar detsamma utan erinran. Sålunda framhåller *arbetsmarknadsstyrelsen*, att det enligt styrelsens uppfattning är synnerligen angeläget att skogsarbetarnas sysselsättning tryggas så långt så är möjligt, bl. a. genom att antalet fast anställda skogsarbetare ökas. Den av domänverket bedrivna verksamheten med bostadslån till sådana skogsarbetare kan betraktas som ett led i strävandena att bättre trygga skogsarbetarnas försörjning. Systemet med fast anställda skogsarbetare, vilka genom ömsesidig garanti tillförsäkras ett visst antal dagsverken per år, ingår även enligt styrelsens mening som ett viktigt led i den fortskridande rationaliseringsprocessen inom skogsbruket. *Bostadsstyrelsen* erinrar om att styrelsen tidigare varit med om att förorda denna verksamhet, som är ur bostadsförsörjningssynpunkt tillfredsställande och som enligt styrelsens uppfattning i längden måste komma att ge statsverket ekonomiska och andra fördelar. Då det synes vara angeläget att verksamheten fortsattes, tillstyrker styrelsen domänstyrelsens framställning.

Statens avtalsnämnd anför, att de synpunkter i principfrågan, som avtalsnämnden givit uttryck åt i utlåtande över tidigare framställning av domänstyrelsen i fråga om bostadslån till fast anställda arbetare, alltjämt i huvudsak äger giltighet. Nämnden tillstyrker därför, att medel jämväl för år 1960 anvisas domänstyrelsen för beviljande av bostadslån åt fast anställda skogsarbetare i enlighet med hittills gällande grunder. Mot det föreslagna beloppet finner avtalsnämnden icke något att erinra under förutsättning att låneverksamheten beräknas bli av ungefär samma omfattning som tidigare år.

Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet finner det angeläget, att domänverket ges samma möjligheter som det privata skogsbruket när det gäller de ekonomiska förutsättningarna för att ge de anställda ökad trygghet. Ett led i strävandena att skapa en jämnare sysselsättning och ökad trygghet för de i skogsbruket anställda har enligt förbundet varit de under ett antal år av domänverket m. fl. skogsarbetsgivare utlämnade ränte- och amorteringsfria bostadslånen. Förbundet anser det ur alla synpunkter vara önskvärt, att även domänverkets arbetskraftsrekrytering kan ske på lång sikt och att man för arbetstagarna kan anföra bevis för att verket verkligen önskar ge de anställda trygghet och garantier för framtiden.

Lantbruksstyrelsen erinrar om att styrelsen i utlåtande år 1955 över domänstyrelsens då föreliggande förslag i ämnet på anförda skäl tillstyrkte detsamma. Styrelsen hade därvid haft tillfälle att jämväl ta del av grunderna för verksamheten. Avsikten i domänstyrelsens nu remitterade framställning finner styrelsen vara, att verksamheten skall bedrivas enligt hittillsvarande riktlinjer. Åberopande det anförda och med hänvisning till vad som anfördes i styrelsens förenämnda utlåtande år 1955 tillstyrker lantbruksstyrelsen bifall till domänstyrelsens framställning.

Riksräkenskapsverket har för sin del intet att invända mot domänstyrelsens förslag.

Ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

Nuvarande förhållanden. De grundläggande reglerna för domänverkets markinköp har meddelats av statsmakterna åren 1911 och 1912 och sedan dess kvarstått oförändrade. 1911 års riksdag medgav sålunda (prop. 214; rskr. 216), att efter den 1 januari 1912 för försålda kronoegendomar inflytande köpeskillingar »skola, enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, förvaltas och redovisas såsom tillgång å statens domäners fond, intill dess desamma, enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens bestämmande, få disponeras till inköp av skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna». 1912 års riksdag beslöt (prop. 200; rskr. 264) »att Kungl. Maj:t må från och med den 1 januari 1913 tills vidare intill dess annorlunda kan varda bestämt, för inköp av skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna disponera de såsom tillgång å statens domäners fond redovisade kontanta medlen». Inköpen av mark för domänfondens räkning är f. n. av två slag, dels mark för utvidgning eller arrondering av kronoskogarna, dels tomtmark för byggande av bostäder åt arbetare och tjänstemän.

Genom beslut av 1958 års riksdag (prop. 74; rskr. 209) har beslutanderätten beträffande vissa markinköp delegerats från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen. Sålunda har styrelsen bemyndigats att taga domänverkets markfond i anspråk för inköp av sådan tomtmark, som är avsedd att inom en närliggande framtid tagas i anspråk uteslutande för arbetar- eller förmansbostäder. Såsom villkor för bemyndigandet gäller att domänstyrelsen före avslutandet av varje tomtköp skall ha samrått med vederbörande lantbruksnämnd och länsbostadsnämnd. För att uppnå lämpligaste bebyggelseplanering skall styrelsen i sagda inköpsärenden samråda jämväl med andra länsorgan på området ävensom med av bebyggelsen berörda kommuner. Styrelsen skall senast den 1 april varje år till Kungl. Maj:t ingiva en sammanfattande redogörelse för de av styrelsen under det senast förflutna kalenderåret avslutade tomtköpen.

Det torde vidare få erinras om att Kungl. Maj:t i proposition den 15 januari 1960 angående vissa norrlandsfrågor (nr 62) föreslagit årets riksdag, att domänstyrelsen fortsättningsvis skall äga rätt att från fall till fall med anlåtande av medel ur domänverkets markfond inlösa vissa ströängar i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, vilka med hänsyn till ämbetsverkets företagsekonomiska intressen anses böra införlivas med omgivande mark. I propositionen uttalas vidare, att domänstyrelsen årligen skall ingiva redogörelse till Kungl. Maj:t rörande de markförvärv, som styrelsen genomfört med stöd av nu ifrågavarande bemyndigande.

I förevarande sammanhang torde slutligen jämväl böra nämnas, att domänstyrelsen genom beslut av 1959 års riksdag (prop. 148; rskr. 284) erhållit bemyndigande att för kronans räkning ingå i och svara för s. k. avtalsby-

ten, d. v. s. sådana byten, som ej sker jämlikt jorddelningslagstiftningen. Som förutsättning för utnyttjandet av detta bemyndigande gäller, att vederbörande lantbruksnämnd och fastighetsbildningsmyndighet tillstyrker markbytet samt att redogörelse för genomförda markbyten årligen ingives till Kungl. Maj:t.

Domänstyrelsen framställning. I skrivelsen den 21 december 1959, vilken avgivits i samband med remissbehandlingen av 1958 års jordlagsutrednings delbetänkande angående decentralisering av beslutanderätten enligt bolagsförbudslagen m. m., har domänstyrelsen framfört sina synpunkter på spörsmålet om vem som bör ha beslutanderätten vid domänverkets förvärv från lantbruksnämnderna av mark, som nämnderna inköpt för rationaliseringsändamål. Domänstyrelsen har därvid för sin del föreslagit, att sagda beslutanderätt delegeras från Kungl. Maj:t till styrelsen.

I sin motivering till förslaget erinrar domänstyrelsen om att f. n. vederbörande lantbruksnämnd har befogenhet att själv godkänna upprättat avtal i sådant ärende rörande markförvärv, varom här är fråga, medan domänstyrelsen måste underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Ett bemyndigande för styrelsen att svara för dylika köpeavtal vid förvärv från lantbruksnämnd med skyldighet att årligen till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift härom — analogt med vad som enligt beslut av 1959 års riksdag (JoU 30; rskr. 284) föreskrivits i fråga om s. k. avtalsbyten — synes styrelsen vara en lämplig förenklingsåtgärd.

Departementschefen

Såsom framgår av den redogörelse, som förut lämnats, har under de senaste fem åren sammanlagt 4 000 000 kronor jämlikt skilda riksdagsbeslut ställts till domänstyrelsens förfogande för utlämnande av bostadslån till sådana skogsarbetare, som med domänverket tecknat anställningsavtal varigenom verket åtagit sig att tillhandahålla arbete under minst 100 dagar per anställningsår och arbetarna förbundit sig att utföra sagda arbete. Lånen skall enligt av riksdagen godkända regler avse att täcka arbetarnas kostnader för förvärv, uppförande eller förbättring av eget hem eller anskaffande av tomt i samband därmed. De uppgår till högst 4 000 kronor och är ränte- och amorteringsfria så länge låntagarna bibehåller sina anställningar vid domänverket och fullgör sina åtaganden enligt förenämnda anställningsavtal. Alltefter arbetsåtagandenas storlek avskrivs lånen med visst belopp vid varje anställningsårs slut. För låneverksamheten gäller de ytterligare regler, vilka i huvudsak redovisats i det föregående. Enligt riksdagsbesluten har domänverkets driftsinkomster fått anlitas för ifrågavarande långivning.

Syftet med berörda låneverksamhet har varit att giva domänverket möjlighet att liksom de större skogsbolagen till sig knyta ett erforderligt antal fast anställda skogsarbetare. I den utredning som låg till grund för Kungl.

Maj:ts förslag i ämnet till 1955 års riksdag beräknades att domänverket hade ett stadigvarande behov av omkring 6 500 fast anställda arbetare, vilka avsågs skola fullgöra cirka 60 procent av hela antalet erforderliga dagsverken. Till utförande av övriga dagsverken antogs kunna utnyttjas annan landsbygdens arbetskraft. Vid tidpunkten för nyssnämnda utredning uppgick antalet fast anställda arbetare vid verket till cirka 3 700, av vilka cirka 900 var innehavare av kronotorp och omkring 1 600 innehavare av skogsjordbruk. Det totala medelsbehovet för en bostadslåneverksamhet av sådan omfattning att det eftersträvade antalet fast anställda skogsarbetare kan uppnås har av domänstyrelsen vid ett beräkningstillfälle år 1952 uppskattats till sammanlagt 8 000 000 kronor. I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till 1958 års riksdag rörande motsvarande långivning för sistnämnda år beräknades antalet vid domänverket fast anställda skogsarbetare uppgå till omkring 5 500, varför det då ännu återstod att anställa cirka 1 000 sådana arbetare, innan det av styrelsen redovisade behovet av stadigvarande arbetskraft var täckt.

Såsom framgår av domänstyrelsens nu föreliggande framställning har preliminära resultat av en inom verket pågående arbetskraftsutredning bekräftat, att ännu åtskilligt fattas, innan domänverket erhållit en tillräckligt stor personalgrupp av ifrågavarande slag. Antalet fast anställda arbetare rör sig för närvarande kring 5 800. Domänstyrelsen har därför föreslagit, att styrelsen även under innevarande kalenderår skall få utnyttja 1 000 000 kronor av driftsinkomsterna för utlämnande av bostadslån till skogsarbetare, som tagit fast anställning vid domänverket. Samtliga i ärendet hörda remissorgan har såsom framgår av det tidigare anförda tillstyrkt en fortsatt långivning även under detta år.

Enligt min mening är det av vikt att domänstyrelsen oavsett växlingarna i arbetsmarknadsläget inom skogsbruket lämnas möjlighet att genom fortsatt långivning för anskaffande av egna hem bygga upp en till storleken lämpligt avvägd, fast kader av dugliga skogsarbetare. Jag tillstyrker därför, att styrelsen erhåller det begärda bemyndigandet att taga i anspråk verkets driftsinkomster för en fortsatt låneverksamhet även under år 1960. För min del har jag ingen erinran mot att sagda låneverksamhet får ske inom ramen för ett belopp av 1 000 000 kronor. Av statskontorets yttrande över domänstyrelsens framställning framgår emellertid att ett belopp av omkring 400 000 kronor kvarstår odisponerat av medel, som tidigare ställts till styrelsens förfogande för motsvarande ändamål. Då sagda medel bör få anlitas för fortsatt långivning under år 1960 synes alltså tillräckligt om av årets driftsinkomster ett belopp av 600 000 kronor får anlitas för ändamålet. För långivningen under år 1960 bör samma bestämmelser gälla som för enahanda verksamhet under åren 1955—1959. Dessa bestämmelser har visat sig ändamålsenliga med hänsyn till syftet med låneverksamheten. Denna bör alltså bedrivas så att den inte får ogynnsam inverkan på kronotorparnas och skogsjordbrukarnas arbetsmöjligheter.

I särskild skrivelse har domänstyrelsen föreslagit, att beslutanderätten vid domänverkets förvärv från lantbruksnämnderna av mark, som nämnderna inköpt för rationaliseringsändamål, skall delegeras från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen. Lantbruksnämnderna äger för sin del för närvarande själva för sagda ändamål inköpa och försälja eller på annat sätt överlåta mark. Vad angår domänstyrelsens befogenheter har beslutanderätten i fråga om vissa inköp av tomtmark för arbetar- och förmansbostäder med anlåtande av domänverkets markfond delegerats från Kungl. Maj:t till styrelsen genom beslut av 1958 års riksdag. Därefter har 1959 års riksdag medgivit, att domänstyrelsen skall äga för kronans räkning ingå i och svara för s. k. avtalsbyten i sådana fall, då vederbörande lantbruksnämnd och fastighetsbildningsmyndighet tillstyrkt markbytena. Av den föregående redogörelsen framgår därjämte att i propositionen nr 62 till årets riksdag angående vissa norrlandsfrågor föreslagits att domänstyrelsen skall bemyndigas att fortsättningsvis efter överenskommelse från fall till fall och med anlåtande av medel ur markfonden inlösa vissa ströängar i lappmarkerna, därest ängarna med hänsyn till ämbetsverkets företagsekonomiska intressen anses böra införlivas med omgivande mark.

Domänstyrelsens förevarande framställning avser fall, då lantbruksnämnderna vill försälja mark till domänverket, antingen det därvid är fråga om ett förfarande som är jämförbart med markbyte eller om avyttring av sådana skogslotter som nämnderna uppenbarligen inte ens på lång sikt kan utnyttja i den fortsatta rationaliseringsverksamheten och som därför skulle på ett ej önskvärt sätt framgent binda medel i jordfonden. Erinras må att det stundom kan befinnas ändamålsenligare och enklare att i stället för byte mot mark å annat håll genomföra transaktioner mellan lantbruksnämnder och domänverket medelst kontantbetalning från sistnämnda verks sida, varvid köpeskillingen bestämts enligt gängse grunder. Antalet fall av ifrågavarande slag har hittills varit mycket begränsat. Det måste dock anses medföra en lämplig förenkling av det administrativa förfarandet, om domänstyrelsen medgives rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd till markförvärv, varom här är fråga, fullfölja köpeavtalen, vilka får förutsättas huvudsakligen innebära ur arronderingssynpunkt önskvärda marktillskott. Kungl. Maj:ts medgivande bör dock alltjämt erfordras om köpeskillingen i det enskilda fallet skulle överstiga 100 000 kronor.

Riksdagens medgivande till förenämnda delegeringsbemyndigande bör inhämtas. Såsom förutsättning för utnyttjande av dylikt bemyndigande torde, såsom domänstyrelsen föreslagit, böra gälla att redogörelse för med stöd därav genomförda markförvärv årligen ingives till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva

- 1) att högst 600 000 kronor av domänverkets driftsinkomster må jämte odisponerad del av tidigare för ändamålet utav

sagda driftsinkomster avsatta medel under år 1960 disponeras för bostadslån till fast anställda skogsarbetare;

2) att domänstyrelsen må bemyndigas att i den utsträckning som angivits i det föregående besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén